

Nr 353.

Av herr **Bergquist**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till universiteten och den medicinska undervisningen m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 272 angående vissa anslag till universiteten och den medicinska forskningen m. m. framhålles inledningsvis, att det av olika skäl icke befunnits möjligt att till slutlig prövning upptaga frågorna om statliga åtgärder för en utbyggnad av Stockholms och Göteborgs högskolor. I några särskilda fall ha dock i nämnda proposition föreslagits åtgärder ägnade att i vissa betydelsefulla avseenden förstärka forskningens och undervisningens ställning även vid dessa högskolor. Bland annat förordas sålunda (anslagsberäkningar punkt 21, 22) anvisande av statsmedel till ett antal docentstipendier inom de samhällsvetenskapliga ämnena vid Stockholms och Göteborgs högskolor i syfte att förbättra yngre obefordrade forskares möjligheter att fortsätta påbörjade insatser på samhällsvetenskapernas område och att överhuvud taget förnya rekryteringen till de akademiska befattningarna — nuvarande och tillkommande — inom ifrågavarande ämnesområde oavsett högskolornas karaktär av statliga eller enskilda läroanstalter. I fråga om Stockholms högskola upptagas i propositionen fem docentstipendier, varav ett i nationalekonomi, två i statistik (ett för den humanistiska och ett för den matematisk-naturvetenskapliga avdelningen), ett i geografi (för den humanistiska avdelningen) och ett i ekonomisk historia samt i fråga om Göteborgs högskola två docentstipendier, varav ett i nationalekonomi och ett i geografi.

Propositionens förslag om samhällsvetenskapliga docentstipendier vid båda högskolorna överensstämmer helt med de önskemål, som framförts i socialvetenskapliga forskningskommitténs betänkande (SOU 1946: 74), utom i en punkt, nämligen beträffande ämnet statskunskap. Medan kommittén uttalat (bet. s. 56) att ett docentstipendium med företrädesrätt för detta ämne är erforderligt vid såväl Stockholms som Göteborgs högskola, innehåller propositionen intet förslag härom. Något motiv för denna avvikelse från kommittéförslaget är icke angivet i propositionen och synes med hänsyn till statskunskapens allmänna ställning inom den akademiska organisationen svårigen kunna angivas. Antalet studerande och därmed undervisningsbehovet inom ämnet statskunskap är mycket betydande. De studerande tillhöra tre huvudkategorier: de som skola avlägga pol.mag.-examen, de som vilja utbilda sig till läroverks- och folkhögskolelärare samt de som önska bli

journalister. Enligt socialvetenskapliga forskningskommitténs statistik rörande tentamensfrekvensen under läsåren 1937/38—1945/46 avlades i hela riket ett avsevärt större antal tentamina i statskunskap än i någon annan av de socialvetenskapliga disciplinerna. Under ifrågavarande period avlades för fil.mag.-, fil.kand.- och pol.mag.-examina vid Stockholms högskola sammanlagt 417 tentamina i nationalekonomi, 176 i statistik (humanistiska avdelningen), 77 i statistik (naturvetenskapliga avdelningen), 116 i geografi och 317 i statskunskap samt vid Göteborgs högskola 74 tentamina i nationalekonomi, 119 i geografi och 186 i statskunskap. Tentamensfrekvensen i statskunskap har sålunda varit större än inom något annat av de berörda ämnena med undantag för nationalekonomien vid Stockholms högskola. Beträffande sistnämnda ämne, som nu är företrätt av tre professorer inom humanistiska avdelningen, må tillfogas, att sedan flera år tillbaka den regeln följts att de som avse att erhålla högre betyg i ämnet först få tentera för lägre betyg, varför det faktiska antalet tentander torde vara ungefär lika stort som i statskunskap, samt att ett särskilt docentstipendium i nationalekonomi sedan länge funnits vid högskolan.

Dessutom bör framhållas, att det för närvarande i statskunskap, till skillnad från flera av de andra berörda ämnena, finnes ett jämförelsevis stort antal docenter, av vilka flera tidigare icke innehåft stipendium. Detta förhållande gör det visserligen icke mindre önskvärt att även dessa andra ämnen omedelbart tilldelas docentstipendier — Kungl. Maj:t har nämligen i liknande fall, då tidigare brist på lärarbefattningar medfört att kompetenta sökande till nyinrättade docentstipendier icke omedelbart stått att erhålla, medgivit att stipendiemedlen tillfälligtvis fått användas till bestridande av kostnaderna för assistenttjänster och biträdande lärartjänster — men understryker ytterligare det rimliga i statskunskapens anspråk på att icke ställas i sämre läge än de andra samhällsvetenskaperna.

Anledningen till att statskunskapens behov i detta fall icke beaktats i Kungl. Maj:ts proposition torde möjligen vara den, att vid Stockholms högskola för närvarande finnes och vid Göteborgs högskola tills nu funnits stipendierad docent i statskunskap. Vad Stockholms högskola beträffar har sedan början av år 1946 en docent i statskunskap innehåft ett allmänt docentstipendium, d. v. s. ett stipendium utan företrädesrätt för något särskilt ämne. Högskolan lider stor brist på docentstipendier. Under det att vid exempelvis Uppsala universitets humanistiska sektion för närvarande finnas 27 docentstipendier på 25 professorer, har den humanistiska avdelningen vid högskolan, som omfattar 20 professorer, endast tillgång till 5 allmänna docentstipendier jämte det förutnämnda särskilda stipendiet i nationalekonomi. Om statsmakterna nu äro beredda att i fråga om docentstipendier beakta samhällsvetenskapernas behov vid högskolan, kan den omständigheten, att högskolan trots sina begränsade resurser nyligen ansett sig böra ställa

ett allmänt stipendium till statskunskapens förfogande, knappast betraktas som ett fullgott skäl att placera detta ämne i en undantagsställning. Det stöd åt statskunskapen, som högskolan sålunda givit, har måst genomföras på de andra humanistiska ämnenas bekostnad. Genom att tilldela statskunskapen ett särskilt statligt stipendium skulle detta otillfredsställande förhållande kunna bringas att upphöra och samhällsvetenskapernas nuvarande behov av docentstipendier vid högskolan vara tillgodosett. Att statskunskapen förr eller senare måste erhålla ett dylikt stipendium, har från intet håll bestritts.

Vad statskunskapen vid Göteborgs högskola angår har hittills funnits en docent, som erhållit ett stipendium av särskilda donationsmedel. Dessa donationsmedel komma emellertid vid utgången av innevarande kalenderår att vara helt förbrukade. Under sådana förhållanden torde det, då högskolans tillgång på docentstipendier är ännu sämre än Stockholms högskolas, knappast finnas någon utsikt för en docent i statskunskap att där erhålla ett stipendium. Statskunskapen vid högskolan är sålunda i minst lika hög grad som ämnena nationalekonomi och geografi i behov av att tilldelas ett statligt docentstipendium.

Under hänvisning till vad som sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att utöver vad som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 272 anvisa medel till ett docentstipendium med företrädesrätt för ämnet statskunskap vid vardera Stockholms och Göteborgs högskola.

Stockholm den 7 juni 1947.

Thorwald Bergquist.
